

ASBJØRN STRANDBAKKEN

EKTESKAPS- LOVEN

ASBJØRN STRANDBAKKEN

EKTESKAPSLOVEN

(LOV 4. JULI 1991 NR. 47 OM EKTESKAP)

3. utgave

GYLDENDAL

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2019
3. utgave, 1. opplag 2019

ISBN 978-82-05-53140-6

Forfatterportrett: © Fotograf Hans Jørgen Brun
Omslagsmaleri: Wenche Berstad
Layout: Bøk Oslo AS
Sats: HAVE A BOOK
Brødtekst: Minion Pro 10,5/15 pkt

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Juridisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/juridisk
juridisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.
Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

Første utgave av denne boken ble utgitt i 1995 under serien Norsk lovnøkkel. Siden den gang er det foretatt flere endringer av loven, seneste ved lov av 19. desember 2003 nr. 119. Dertil har det kommet til en del rettspraksis og teori. Førsteutgaven er utsolgt fra forlaget som derfor har bedt meg om å lage en revidert utgave av boken.

Formålet med boken er å gi en oversikt over innholdet i ekteskapsloven. Den som ønsker å gå nærmere inn i de spørsmål som loven reiser, vil kunne finne frem til relevante forarbeider, teori og rettspraksis gjennom henvisningene som er satt etter kommentarene til den enkelte bestemmelse.

Som i førsteutgaven, bygger kommentarene til de enkelte bestemmelser i stor utstrekning på mine forelesninger ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen. At det er tale om en lovkommentar setter imidlertid andre rammer for fremstillingen enn det som hadde blitt valgt om det var tale om en lærebok.

Fremstillingen er søkt brakt à jour frem til årsskiftet 2003/2004. Jeg takker vitenskapelig assistent Hanne Irene Bore som har lest korrektur og foretatt kildekontroll.

Bergen 15. februar 2004

Asbjørn Strandbakken

Siden andre utgave i 2004 har det skjedd en rekke lovendringer, og det har kommet til ny rettspraksis og teori. Andre utgave har i en årrekke vært utsolgt, og planen var at det skulle komme en ny utgave allerede i 2009. Administrative verv har medført at det først etter 1. august 2017 har vært mulig å drive et faglitterært forfatterskap. Skriveforpliktelser er tatt i den rekkefølgen de har hatt forfall. Jeg er derfor glad for at tiden nå er kommet til å utgi en påkrevd oppdatering av boken.

Fremstillingen er søkt brakt à jour frem til månedsskiftet februar/mars 2019. Det foreligger et forslag til ny arvelov i Stortinget som ventelig blir vedtatt våren 2019. Når loven trer i kraft, er ikke avklart. Hovedpunktene i lovforslaget er gjennomgått av *Thomas Eeg*: Proposisjonen om ny lov om arv og dødsboskifte, FAB 2018 s. 313–327. En ny arvelov vil ha betydning for flere av de spørsmål som behandles i denne boken.

Jeg retter nok en gang en stor takk til min kjære svigermor, Wenche Berstad, som også ved utgivelsen av denne boken har laget forsiden. Tusen takk!

En hjertelig takk til vitenskapelig assistent Kristine Skorpen, som har lest korrektur og foretatt kildekontroll.

Bergen 15. mars 2019

Asbjørn Strandbakken

Innhold

INNLEDNING	13
Om ekteskapsloven og boken	13
Generelt om loven	13
Tilgrensende lover	16
Sentrale forarbeider	18
Litteratur	19
Dommer	20
Forskrifter	20
Leserveiledning	21
 DEL I INNGÅELSE OG OPPLØSNING AV EKTESKAP	23
 KAPITTEL 1 VILKÅR FOR Å INNGÅ EKTESKAP	24
§ 1. <i>Kjønn</i>	24
§ 1 a. <i>Ekteskapsalder</i>	25
§ 1 b. <i>Frivillighet</i>	26
§ 2. <i>Adgangen til å inngå ekteskap for personer som er satt under vergemål</i>	26
§ 3. <i>Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger</i>	27
§ 4. <i>Forbud mot ekteskap når tidligere ekteskap består</i>	28
§ 5. <i>Opplysnings- og veiledningsplikt om smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang</i>	29
§ 5 a. <i>Lovlig opphold</i>	30
 KAPITTEL 2 PRØVING AV EKTESKAPSVILKÅRENE	31
§ 6. <i>Når prøving skal skje, og hvem som skal foreta prøvingen</i>	31
§ 7. <i>Bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt</i>	33
§ 8. <i>Kontroll med skifte etter tidligere ekteskap</i>	37
§ 9. <i>Kontroll med at brudefolkene har rettslig handleevne</i>	39
§ 10. <i>Attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet</i>	40

KAPITTEL 3 INNGÅELSE AV EKTESKAP – VIGSEL	42
§ 11. Fremgangsmåten ved vigsel	43
§ 12. Vigslere	44
§ 12 a. Vigsler i kommunen	47
§ 13. En vigslers adgang til å nekte å foreta vigsler	47
§ 14. Kontroll med at ekteskapsvilkårene er prøvet	48
§ 15. Nærmere om formen for inngåelse av ekteskap	50
§ 16. Ugyldighet	51
§ 16 a. Fylkesmannens adgang til å reise sak om ekteskapets gyldighet	54
§ 17. Registrering	56
§ 18. Om ugildhet for vigslere	56
§ 18 a. Anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet	57
 KAPITTEL 4 OPPLØSNING AV EKTESKAP. SEPARASJON	60
§ 19. Oppløsning av ekteskap	60
§ 20. Separasjon	60
§ 21. Skilsmisse etter separasjon	62
§ 22. Skilsmisse etter samlivsbrudd	62
§ 23. Skilsmisse på grunn av overgrep og tvangsekteskap	63
§ 24. Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med §§ 1 a, 3 eller 4	65
§ 25. Virkningen av separasjon og skilsmisse	66
 KAPITTEL 5 BEHANDLINGEN AV SAKER OM OPPLØSNING AV EKTESKAP OG OM SEPARASJON	68
§ 25 a. Virkeområde	68
§ 26. Mekling m v.	69
§ 26 a. Opplysningsplikt til barneverntjenesten	71
§ 27. Hvilken myndighet som avgjør saken	75
§ 28. Partsrettigheter for ektefelle under vergemål mv.	76
§ 29. Saksbehandlingen for fylkesmannen m v.	78
§ 29 a. Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret	81
§ 30. Partene i en ekteskapssak	81
§ 30 a. Fylkesmannens adgang til å opptre for å ivareta offentlige interesser	82
§ 30 b. Når ekteskapssak kan anlegges i Norge	82
§ 30 c. Verneting	83
§ 30 d. Inndragning av andre krav i en ekteskapssak	84
§ 30 e. Rettskraft, oppfriskning og gjenåpning	86
§ 30 f. Parten dør. Barns og arvingers rett til å tre inn i saken	87

DEL II FORMUESFORHOLDET MELLOM EKTEFELLER	89
KAPITTEL 6 EKTEFELLENES RÅDERETT OVER EIENDELENE MV.	91
§ 31. Hovedregelen om ektefellers råderett	91
§ 32. Råderetten over felles bolig	95
§ 33. Råderetten over vanlig innbo mv.	97
§ 34. Varigheten av råderettsbegrensningene ved separasjon og skilsmisse	98
§ 35. Omstøtelse av ulovlige disposisjoner	99
§ 36. Overdragelse av sameieandel i felles eiendeler	100
§ 37. Begrensninger i avtalefriheten mv.	102
KAPITTEL 7 EKTEFELLENES GJENSIDIGE UNDERHOLDSPLIKT MV.	103
§ 38. Ektefellers felles ansvar for underhold av familien	103
§ 39. Opplysningsplikt om økonomiske forhold	105
KAPITTEL 8 EKTEFELLERS ANSVAR FOR GJELD	107
§ 40. Hovedregelen om ektefellenes ansvar for gjeld	107
§ 41. Rett til i visse tilfeller å inngå avtaler på begge ektefellenes ansvar	109
KAPITTEL 9 AVTALER OM FORMUESORDNINGEN MV.	112
§ 42. Avtale om unntak fra deling (særeie)	114
§ 43. Rett til uskifte med formue som er særeie	117
§ 44. Avtale om unntak fra § 59 om skjevdeling	119
§ 45. Avtale om deling av felleseiet	120
§ 46. Omgjøring og lemping av avtaler	120
§ 47. Personer med manglende rettslig handleevne	122
§ 48. Bestemmelse av giver eller arvelater	124
§ 49. Ombytning og avkastning av formue som er særeie	125
KAPITTEL 10 GAVER MELLOM EKTEFELLER	127
§ 50. Gaver	128
§ 51. Eldre kreditors krav mot gavemottaker i visse tilfeller	130
§ 52. Avkall på lodd	131
§ 53. Insolvensbehandling hos giveren	132
KAPITTEL 11 EKTEPAKTER	134
§ 54. Formene for ektepakt	134
§ 55. Tinglysing	136

KAPITTEL 12 DELINGEN AV FORMUEN VED SEPARASJON,	
SKILSMISSE MV.	138
§ 56. Kapitlets anvendelsesområde	139
§ 57. Når deling skal skje	140
§ 58. Likedeling og gjeldsfradrag	141
§ 59. Skjevdeling	145
§ 60. Skjæringstidspunktet for erverv, avkastning og gjeld som omfattes av oppgjøret	150
§ 61. Særskilte unntak fra delingen	152
§ 62. Rett til innbo i særlige tilfeller	156
§ 63. Andre særlige avvik fra likedelingsregelen – vederlagskrav	157
§ 64. Gjeld som begge ektefeller er ansvarlig for	160
§ 65. Avtalefrihet ved oppgjøret	162
 KAPITTEL 13 RETTEN TIL DE ENKELTE EIENDELER MV. VED DELINGEN,	
BRUKSRETT TIL BOLIG MV.	165
§ 66. Rett til å få beholde egne eiendeler	165
§ 67. Særregler om felles bolig og innbo	166
§ 68. Bruksrett til bolig	168
§ 69. Verdsettelsen	171
§ 70. Eiendelenes verdi overstiger den lodd en ektefelle har krav på	172
§ 71. Salg av ektefellenes eiendeler	174
§ 72. Kreditorenes dekningsrett	176
 KAPITTEL 14 SÆRLIGE REGLER FOR EIENDELER SOM ER SÆREIE	177
§ 73. Vederlag til en ektefelle som har medvirket til å øke den andre ektefellens midler som er særeie	177
§ 74. Rett til bolig og innbo	179
§ 75. Frister for krav etter dette kapitlet	181
 KAPITTEL 15 OPPGJØRET VED DEN ENE EKTEFELLENS DØD	182
§ 76. Når deling skal skje	183
§ 77. Forholdet mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger	184
§ 78. Skjæringstidspunktet for erverv og gjeld	185
 DEL III BIDRAG OG PENSJON ETTER SEPARASJON OG SKILSMISSE	187
 KAPITTEL 16 RETTEN TIL BIDRAG OG EKTEFELLEPENSIJON	188
§ 79. Rett til bidrag etter separasjon, skilsmisse eller annet samlivsbrudd	188
§ 80. Utmåling av bidrag	190
§ 81. Varigheten av bidrag	191

§ 82. Bortfall av bidrag	193
§ 83. Fastsettelse av bidrag	193
§ 84. Endring av fastsatt bidrag	194
§ 85. Forholdet til partenes krav. Gjennomføring av bidrag, mv.	196
§ 86. Fraskilt ektefelles rett til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden	197
§ 87. Særregler når det er flere pensjonsberettigede	198
§ 88. Betydningen av at en pensjonsberettiget gifter seg på nytt eller dør	199
§ 89. Bortfall av retten til ektefellepensjon på grunn av lovbrudd mot den avdøde	200

DEL IV MIDLERTIDIGE AVGJØRELSE MV. 203

KAPITTEL 17 REGISTRERING AV EKTEFELLENES EIENDELER.

MIDLERTIDIG FORFØYNING OG MIDLERTIDIG AVGJØRELSE	204
§ 90. Registrering av ektefellenes eiendeler	204
§ 91. Midlertidig forføyning for å sikre en ektefelles rettigheter ved delingsoppgjøret	205
§ 92. Midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag mv.	206
§ 93. Saksbehandlingen ved krav om midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag mv.	208

DEL V OVERGANGSBESTEMMELSER. ENDRINGER I ANDRE LOVER .. 211

KAPITTEL 18 IKRAFTTREDELSE. OVERGANGSBESTEMMELSER.

ENDRINGER I ANDRE LOVER	212
§ 94. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser	212
§ 95. Overgangsregler for registrert partnerskap	213
§ 96. Endringer i andre lover	215

FORSKRIFTER TIL LOVEN	216
Forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses å være fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkår	216
Forskrift om tildeling og tilbaketrekking av vigselsrett for seremonileder eller tilsvarende i livssynssamfunn	217
Forskrift om kommunale vigsler	218
Vedtak om borgerlig vigselsformular	219
Forskrift om registrering og melding av vigsel	222
Forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven	223
Forskrift om saksbehandlingen for fylkesmannen ved separasjon og skilsmisse m.v.	227
Forskrift om rentesats etter ekteskapsloven og skifteloven	228

INNHold

STIKKORDLISTE	231
VEDLEGG	235

Innledning

Om ekteskapsloven og boken

Ekteskapsloven har sentral betydning for alle som har inngått eller skal inngå ekteskap. Denne boken tar sikte på å gi en kortfattet veiledning til forståelse av rettsreglene som omhandler ektefeller, og reglene om fordeling av ektefellenes formue ved eventuell separasjon eller skilsmisse. Det er først og fremst lagt vekt på oversikt og praktisk veiledning for de mange ikke-jurister som møter spørsmål i tilknytning til ekteskapslovgivningen. Håpet er at boken kan gi svar på de fleste vanlige spørsmål som reiser seg i denne forbindelse.

Ekteskapslovgivningen omfatter imidlertid også en del innfløkte problemer som det ikke er mulig å behandle utførlig innenfor rammen av denne fremstillingen. For å imøtekomme behovet for den som ønsker å gå i dybden, er derfor henvisninger til lovforarbeider, dommer og litteratur mer omfattende enn de ellers ville vært.

Generelt om loven

Alle moderne samfunn har regler om ekteskap. Gjeldende ekteskapslov 4. juli 1991 nr. 47 avløste regler som tidligere var inntatt i tre lover: lov om indgaaelse og opløsning av egteskap av 31. mai 1918 nr. 2, lov om ektefellers formuesforhold av 20. mai 1927 nr. 1 og kapittel 7 i lov om skifte av 21. februar 1930. På mange punkter er loven fra 1991 en videreføring av reglene som tidligere var inntatt i de tre nevnte lovene. Ekteskapsloven trådte i kraft 1. januar 1993. Overgangsbestemmelser finnes i kapittel 18.

Loven er inndelt i fem deler, hvor del I inneholder regler om inngåelse og oppløsning av ekteskap. Videre har lovens del II regler om formuesforholdet mellom ektefellene. Disse reglene kan deles inn i to grupper: de økonomiske virkningene av inngåelse av ekteskap, se kapittel 6–11, og de økonomiske virkningene av oppløsning av ekteskap, se kapittel 12–15. Lovens del III inneholder regler om ektefellebidrag og pensjon. Del IV omhandler regler om midlertidige avgjørelser, mens lovens del V inneholder ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

Første kapittel inneholder vilkår for å inngå ekteskap. Det oppstilles bl.a. krav om at de som ønsker å inngå ekteskap, må ha fylt 18 år, samt at brudefolkene – det vil si de som skal inngå ekteskap med hverandre – ikke må være for nær beslektet, se §§ 1 og 3. Frem til 2008 var det bare parter av motsatt kjønn som kunne inngå ekteskap. Ved lov 27. juni 2008 nr. 53 ble det innført en felles ekteskapslov gjennom vedtaket av en ny § 1 hvor det fremgår at to personer av motsatt eller samme kjønn kan inngå ekteskap. Samtidig ble lov om registrert partnerskap av 30. april 1993 nr. 40 opphevet, men slik at registrerte partnerskap fortsatt har samme rettsvirkning som ekteskap. De som ønsket å endre status fra partner til ektefelle, må fremsette begjæring om dette, mens de som ønsker å beholde status som registrert partner, ikke behøver å gjøre noe for å beholde denne posisjonen. Se nærmere om lovendringen i *Strandbakken 2018* s. 23–25. For en nærmere omtale av partnerskapsloven, se *Asbjørn Strandbakken: Lov om registrert partnerskap, JV 1993 s. 300–351 og Holmøy/Lødrup 2001 s. 602–609*.

Før ekteskap inngås, skal det foretas en prøving av om vilkårene for å inngå ekteskap er oppfylt, se lovens kapittel 2. Brudefolket må i denne forbindelse fremlegge en del dokumentasjon, for eksempel fødselsattest. De nærmere reglene om inngåelse av ekteskap fremgår av kapittel 3. Det er bare parter som har gjennomgått ritualet i § 11, som oppnår status som ektefelle. Loven får derfor ikke anvendelse overfor samboere, uavhengig av hvor lenge samboerforholdet har bestått. Lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører av 4. juli 1991 nr. 45 kan imidlertid få anvendelse overfor samboere, men gir partene i samboerskap nokså begrensede rettigheter. Vedrørende litteratur om samboeres rettsstilling, vises det til *Kirsti Strøm Bull: Ugift samliv, TANO 1990, Inge Unneberg: Samboere – vi skal flytte sammen, Juridisk Forlag 1996, Inge Unneberg: Samboere – etter samlivsbruddet, Juridisk Forlag 1996 og Lødrup/Sverdrup 2016 s. 344–375*. Se også NOU 1999: 25 Samboerne og samfunnet.

Kapittel 4 og 5 omhandler oppløsning av ekteskap og regler om saksbehandlingen ved krav om separasjon og skilsmisse.

Eierforhold og råderett over ektefellenes eiendeler behandles i kapittel 6. I utgangspunktet vil ikke inngåelse av ekteskap innskrenke en ektefelles rett til å disponere over egne eiendeler, se § 31. Denne retten innskrenkes imidlertid gjennom bestemmelsene i §§ 32 og 33.

Inngåelse av ekteskap medfører at ektefellene får gjensidig underholdsplikt overfor hverandre. Regler om dette og regler om innsyn i den andre ektefellens økonomi er inntatt i kapittel 7.

Kapittel 8 omhandler ektefellers ansvar for gjeld. Paragraf 40 innebærer at den enkelte ektefelle bare blir ansvarlig for den gjeld vedkommende uttrykkelig påtar seg. For at en ektefelle skal kunne stifte gjeld med virkning for den andre, må det foreligge særlig hjemmel. For mindre gjeldsposter som stiftes i tilknytning til dagligdagse innkjøp, kan det oppstå felles ansvar etter § 41.

Ektefeller kan inngå avtaler om formuesordningen etter kapittel 9. Loven bygger på formuesordningen *felleseie*, noe som medfører at ektefellenes samlede formue som utgangspunkt skal deles likt ved eventuell separasjon eller skilsmisse, se § 58 første ledd første punktum. Gjennom avtaler etter kapittel 9 kan ektefellene i større eller mindre grad fravike lovens hovedregel om likedeling.

Kapittel 10 inneholder regler om gaver mellom ektefeller. Reglene får bare anvendelse overfor gaver av en viss verdi, slik at vanlige julegaver og gebursdagsgaver faller utenfor. For gaver av større verdi oppstiller loven formkrav, da slike gaver må gis i ektepakts form. De nærmere formkravene til ektepakt fremgår av kapittel 11. På samme måte som ved testamenter er det viktig at formkravene overholdes, da disposisjonen vil være ugyldig dersom formkravene ikke er fulgt.

De nærmere reglene om deling av formue som er felleseie ved separasjon eller skilsmisse, fremgår av kapittel 12. Som nevnt skal ektefellenes samlede formuer som utgangspunkt deles likt, se § 58. Kapitlet inneholder regler om når delingen kan kreves gjennomført, se § 57, og en nærmere avgrensning av hva som skal deles, se §§ 60 og 61. Paragraf 59 inneholder regler om skjevdeling. På nærmere vilkår kan en ektefelle holde verdien av formue som er ervervet før ekteskap eller senere gjennom arv eller gave, utenfor delingen.

Kapittel 13 inneholder regler om hvem av ektefellene som kan kreve å få beholde de enkelte eiendelene som ektefellene eide, etter oppløsning av ekteskap. Utgangspunkt og hovedregel er at hver av ektefellene beholder sine egne eiendeler, se § 66.

For visse eiendeler som begge ektefellene normalt er sterkt knyttet til – felles bolig og vanlig innbo – er det imidlertid en særregel i § 67. Videre inneholder kapittelet regler om bruksrett til bolig, se § 68, samt nærmere regler om det økonomiske oppgjøret ved fordeling av eiendelene, se §§ 69–71.

For det tilfellet at ektefellene har hatt formue som er særie, inneholder kapittel 14 enkelte særregler. Har en ektefelle bidratt til å forøke den andre ektefellens særie, kan det tilkjennes vederlag etter § 73. Videre kan en ektefelle i visse tilfeller kreve å få overta eiendeler som er den andres særie, eventuelt tilkjennes bruksrett til den andres særiebolig, se § 74.

Kapittel 15 omhandler regler om oppgjøret hvor ekteskapet oppløses ved død. Disse reglene må ses i sammenheng med gjenlevendes rettigheter etter arve- og skifteloven.

Etter en separasjon og skilsmisse kan det oppstå spørsmål om underholdsbidrag til den tidligere ektefellen. De nærmere regler om dette, samt regler om ektefellepensjon, er inntatt i kapittel 16.

Tilgrensende lover

Status som ektefelle eller betydning av ekteskap er omhandlet i langt over hundre lover og i mange hundre bestemmelser. Det sier seg selv at man i denne boken ikke kan gi en fullstendig oversikt over alle lover hvor ekteskap eller status som ektefelle får betydning. *Asbjørn Strandbakken: Lov om registrert partnerskap, JV 1993 s. 300–351 (s. 331–339)* inneholder en gjennomgang av en del sentrale rettsområder hvor ekteskap / status som ektefelle er tillagt betydning. Her nevnes bare enkelte sentrale lover:

- Lov om skifte av 21. februar 1930: Her finnes regler om saksbehandlingen ved offentlig skifte samt regler om fordeling av ektefellenes eiendeler dersom ekteskapet oppløses ved død.
- Lov om arv m.m. av 3. mars 1972 nr. 5: Her finner man regler om gjenlevende ektefelles arverett for det tilfellet at ekteskapet oppløses ved død, se kapittel 2, samt regler om rett til å sitte i uskifte overfor førstaveddets arvinger, se kapittel 3.
- Lov om barn og foreldre av 8. april 1981 nr. 7: Her fremgår blant annet at den som er gift med moren, skal regnes som far til barnet, se § 3, regler om foreldreansvar, om hvor barnet skal bo fast dersom foreldrene flytter fra hverandre, samt om samværsrett.

- Lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19: Her fremgår det blant annet at visse ytelser kan være betinget av at det foreligger eller har foreligget et ekteskap.
- Lov om skatt av formue og inntekt av 26. mars 1999 nr. 14: Ektefeller skal i visse tilfeller lignedes under ett, ektefeller nyter godt av visse skattefordeler mv.
- Lov om adopsjon av 16. juni 2017 nr. 48: Her fremgår det blant annet at det bare er gifte eller samboere som kan adoptere sammen, se § 6, men at også enslige kan gis rett til å adoptere, se § 7.

Ved henvisning til relevante bestemmelser i andre lover er følgende forkortelser anvendt i denne boken:

al.	lov om arv m.m. (arveloven) av 3. mars 1972 nr. 5
bl.	lov om barn og foreldre (barneloven) av 8. april 1981 nr. 7
bvl.	lov om barneverntjenester (barnevernloven) av 17. juli 1992 nr. 100
dekn.	lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) av 8. juni 1984 nr. 59
dl.	lov om domstolene (domstolloven) av 13. august 1915 nr. 5
ef.	lov om ektefellers formuesforhold (ektefelleloven) av 20. mai 1927 nr. 1
el.	lov om ekteskap (ekteskapsloven) av 4. juli 1991 nr. 47
fal.	lov om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven) av 16. juni 1989 nr. 69
famvkl.	lov om familievernkontorer av 19. juni 1997 nr. 62
ftrl.	lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19
fvl.	lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967
Grl.	Kongeriget Norges Grundlov (Grunnloven) given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold 17de Mai 1884
helsepl.	lov om helsepersonell mv. (helsepersonelloven) av 2. juli 1999 nr. 64
kkl.	lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) av 8. juni 1984 nr. 58
odl.	lov om odelsretten og åsetesretten (odelsloven) av 28. juni 1974 nr. 58
rgl.	lov om rettsgebyr (rettsgebyrloven) av 17. desember 1982 nr. 86
saml.	lov om sameige (sameieloven) av 18. juni 1965 nr. 6
sl.	lov om skifte (skifteloven) av 21. februar 1930
stpk.	lov om Statens pensjonskasse av 28. juli 1949 nr. 26
strl.	lov om straff (straffeloven) av 20. mai 2005 nr. 28
strpl.	lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr. 25
tvfbl.	lov om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdsloven) av 26. juni 1992 nr. 86

tvil.	lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) av 17. juni 2005 nr. 90
tvml.	lov om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) av 13. august 1915 nr. 6 (opphevet)
vgml.	lov om vergemål (vergemålsloven) av 26. mars 2010 nr. 9
vtrl.	lov om vegtrafikk (vegtrafikkloven) av 18. juni 1965 nr. 4
åvl.	lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) av 15. juni 2018 nr. 40

Sentrale forarbeider

Ved tolkning av lovbestemmelser er ofte forarbeidene til stor hjelp. Forarbeidene til lover er i mange tilfeller en utvalgsutredning (gjørne utgitt i serien Norges Offentlige Utredninger, NOU). Da ekteskapsloven ble vedtatt, fremmet departementet et forslag om lov til Stortinget gjennom en odelstingsproposisjon med begrunnelse (forkortet til Ot.prp.). Den aktuelle fagkomité i Stortinget fremsatte deretter en innstilling til Odelstinget (forkortet til Innst. O.). Deretter ble det debatt i Odelstinget og Lagtinget med etterfølgende beslutninger i de to delene av Stortinget. De viktigste forarbeidene til ekteskapsloven er:

- Ekteskapslovutvalgets innstilling til ny ekteskapslov del I, NOU 1986: 2, avgitt til Justisdepartementet i august 1985.
- Ekteskapslovutvalgets innstilling til ny ekteskapslov del II, NOU 1987: 30, avgitt til Justisdepartementet i juni 1987.
- Ot.prp. nr. 28 (1990–91) om lov om ekteskap.
- Innst. O. nr. 71 (1990–91) om lov om ekteskap.

Frem til 2015 var lovforarbeidene samlet for de enkelte år i serien «Stortingsforhandlinger» eller «Forarbeid til lovene». De finnes på nettet eller i bibliotek. Oftest er det praktiserende jurister og studenter som gjør seg best nytte av å slå opp i forarbeidene.

Fra 1. oktober 2009 ble lovbehandlingen i Stortinget endret, se Grl. §§ 76–78. Fortsatt vil det normalt foreligge en NOU som utreder behovet for en lov samt inneholder et utkast til lov med begrunnelse. Inndeling av Stortinget i Odelsting og Lagting er derimot opphevet. Nå fremmer regjeringen sine forslag til lov direkte til Stortinget med betegnelsen «Prop. L». Forslaget behandles i den relevante fagkomiteen på Stortinget, som avgir sin innstilling til Stortinget i plenum. Denne innstillingen betegnes «Innst. L» Etter andre gangs behandling i plenum er det truffet gyldig lovvedtak. Alle endringer i ekteskapsloven etter 1. oktober 2009 vil derfor følge denne saksbehandlingen med tilhørende betegnelser på forarbeidene.

Litteratur

Kommentarene nedenfor legger opp til utfyllende undersøkelser i litteraturen om familieretten. Antakelig er litteraturhenvisningene særlig nyttige for jurister og studenter. Det er vist til standardverkene om familierett: *Peter Lødrup/Tone Sverdrup: Familieretten* 8. utgave, Oslo 2016, Eget forlag (henvist til som *Lødrup/Sverdrup 2016*), *Vera Holmøy og Peter Lødrup: Ekteskapsloven og enkelte andre lover med kommentarer*, 2. utgave, Oslo 2001, Gyldendal Akademisk (henvist til som *Holmøy/Lødrup 2001*), *Vera Holmøy, Peter Lødrup og John Asland: Ekteskapsloven*, Bind 1, Oslo 2013, Gyldendal Juridisk (henvist til som *Holmøy/Lødrup/Asland 2013*) samt *Asbjørn Strandbakken: Økonomisk familierett*, Bergen 2018, Fagbokforlaget (henvist til som *Strandbakken 2018*). Videre er det vist til *Peter Lødrup/John Asland: Arverett* 8. utgave, Oslo 2018, Gyldendal Juridisk (henvist til som *Lødrup/Asland 2018*).

I tillegg til standardverkene nevnes fire spesialstudier: *Thomas Eeg: Deling av ektefellers formuer ved separasjon og skilsmisse*, Bergen 2006, Fagbokforlaget, *Kirsti Strøm Bull: Avtaler mellom ektefeller*, Oslo 1993, Tano, *Tone Sverdrup: Stiftelse av sameie i ekteskap og ugift samliv*, Oslo 1997, Universitetsforlaget, og *Helge J. Thue: Samliv og sameie*, Oslo 1983, Tanum-Norli.

I 2003 ble det etablert et spesialtidsskrift for familierett, arverett og barnevern-rettslige spørsmål (forkortet FAB). Tidsskriftet, som fra 2015 utgis av Universitetsforlaget, inneholder mye stoff som har interesse for den som skal studere ekteskapsloven.

Tidsskrift for Rettsvitenskap (forkortet TfR), Lov og Rett (forkortet LoR) og Jussens Venner (forkortet JV) er juridiske tidsskrifter, utgitt av Universitetsforlaget. De fås lånt på bibliotek eller gjennom Idunn.no.

På lovdata.no finnes en litteraturlatabase. Her kan man søke seg frem til tidsskriftartikler (etter 1980) og boktitler (etter 1971). På rettsdata.no finner du kommentarer til lovene (Norsk lovkommentar). Her finner du også juridisk litteratur og dommer. Maler og skjemaer med veiledninger for ektefeller er også et nyttig verktøy som er tilgjengelig på rettsdata.no.

Det finnes en rekke fagbibliotek med juridisk litteratur. Bibliotekene i tilknytning til det juridiske fakultet ved universitetet i henholdsvis Bergen, Oslo og Tromsø må her nevnes særskilt. Veiledning i juridisk kildesøking finnes i *Pål A. Bertnes og Halvor Kongshavn: Praktisk rettskildelære*, Oslo 1997, Det juridiske bibliotekfond og Ad Notam Gyldendal.

Flere av bestemmelsene i ekteskapsloven av 1991 bygger som nevnt på regler i ekteskapsloven av 1918, ektefelleloven av 1927 og kapittel 7 i skifteloven av 1930. Deler av litteraturen om den tidligere lovgivningen er derfor også relevant for 1991-loven. Oversikt over noe av denne litteraturen finnes i *Lødrup/Sverdrup 2016* s. 40.

Dommer

Det er domstolene som til slutt bestemmer hvordan en lovbestemmelse er å forstå på bakgrunn av et konkret tilfelle. Det er derfor instruktivt – og mange ganger helt nødvendig – å gjøre seg kjent med rettspraksis. Dommer som er avsagt av Høyesterett, var frem til og med 2015 samlet i Norsk Retstidende (nedenfor forkortet Rt.), mens et utvalg dommer fra lagmannsrettene og tingrettene frem til 2015 var samlet i Rettens Gang (nedenfor forkortet RG). Domssamlingene ble utgitt av Den Norske Advokatforening og finnes på bibliotek. I Lovdata og Rettsdata er dommene lagt inn i en søkbar database. Dette er et godt hjelpemiddel til å finne relevant rettspraksis.

Det er en rikholdig rettspraksis etter ekteskapsloven av 1918, ektefelleloven av 1927 og kapittel 7 i skifteloven av 1930. I og med at ekteskapsloven på mange punkter er en videreføring av de tidligere lovene, vil rettspraksis etter denne lovgivningen ha interesse ved tolkningen av ekteskapsloven av 1991. Det ville sprengte rammen for denne boken å lage noe omfattende domsregister. For enkelte bestemmelser nedenfor er det tatt med henvisninger til noen domseksempler. Det foreligger for øvrig en domssamling i familierett som også inneholder utdrag fra forarbeidene, se *Henrik Garman og Thomas Horn: Familierett. Dommer og forarbeider*, Bergen 1997, Alma Mater forlag. Det er også utarbeidet en domssamling i familie- og arverett, se *Peter Lødrup og Peter Hambro: Domssamling i familie- og arverett*, 5. utgave, Oslo 2000, Eget forlag.

Forskrifter

Det er utferdiget flere forskrifter med hjemmel i ekteskapsloven:

- forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses å være fast bosatt i Norge i forbindelse med prøving av ekteskapsvilkårene, fastsatt av Barne- og familiedepartementet 5. november 1992 med hjemmel i § 7 h
- forskrift om delegering av myndighet til å anerkjenne utenlandske skilsmisser og separasjoner og til å frita for å legitimere at det er skiftet med tidligere ekte-